

INDIVIDUALISM I LIBERAL TAPPNING

Ingemund Hägg skriver ett inlägg om individualismens liberala grunder. Artikeln följer på de två artiklar som berörde frågan i nummer 3/18, där Christer Nylander och Staffan Werme hade olika syn på individualismens konsekvenser.

Frihet och individualism i liberalismen skriver Christer Nylander och Staffan Werme om i nr 3.

Nylander skriver om en värld "där den enskilda människan får mer frihet att själv avgöra hur hon vill leva". Han målar upp en bild där det finns många hot med denna frihet som han kallar den liberala individualismen. Werme tolkar det som att Nylander ser individen som en isolerad partikel och anser att ett viktigt frisinnat bidrag till svensk liberalism är att man drivit tesen att "människans frihet byggs tillsammans med andra". Hur förhåller det sig med detta?

Går vi tillbaka till liberalismens ursprung och utveckling så finns en grundsyn som kan uttryckas med den klassiska formuleringen "no man is an island". Med all respekt för frisinnets betydelse för liberalismen i Sverige så är detta synsätt en grundbult i liberalismen i både Sverige och annorstädes. Kanske dock mer betonat av frisinner än av andra delar av liberalismen i Sverige.

Ett sätt att formulera detta ligger i livschansbegreppet, allra bäst och mest pregnant formulerat av samhällsvetaren och liberalen Ralf Dahrendorf.

Han formulerar livschanser som möjligheter till individuell växt, för förverkligande av förmågor, av önskingar, av hopp. Det är ett frihetsperspektiv, något som Dahrendorf också tydligt betonar. Livschanser definieras i sociala sammanhang och består av två delar, dels valmöjligheter, dels förankringar. Valmöjligheter ger individen möjlighet att välja mellan produkter och tjänster alltifran varor till sådant som skola och vård. Valalternativen kan i en viss situation vara få eller många. Och ju fler alternativen är desto bättre brukar man säga. Men utan förankringar är valmöjligheterna meningslösa. Det är förankringar i gemenskaper, i sociala sammanhang som ger underlag för individen att finna mening i sina val. Förankringar kan vara låsande eller frigörande sett i individens perspektiv. Exempel på låsande förankringar kan vara vissa slag av familjeband, sekt-

tillhörighet (religion, politik), bysamhället, fundamentalistiska traditioner. Men även om de är låsande ger de underlag för individen att finna mening i sina val.

Att befria individer från låsande förankringar är en viktig liberal uppgift. Och det har skett över tiden. Familj har fått förändrad och öppnare innebörd. Kyrkans makt över människorna har minskat radikalt. Härkomst låser inte längre individer på samma sätt som tidigare. Det här innebär givetvis inte liberalismens förespråkare att individen ska lämna alla de förankringar som finns med

sedan barnsben. Sådana behövs ju alls inte vara låsande. Att förbättra möjligheterna för

Livschanser definieras i sociala sammanhang och består av två delar, dels valmöjligheter, dels förankringar.

individen att se kritiskt på sina nuvarande förankringar och se andra förankringar som ger mening åt valen görs nog bäst med utbildning, opinionsbildning och stimulans för ett dynamiskt öppet civilsamhälle. Dahrendorf understryker ett civilsamhälles betydelse med en mångfald av frivilliga grupperingar, föreningar, nätverk, aktionsgrupper.

Det viktiga är att individen själv kan identifiera, skapa och utveckla förankringar som ger grund för meningfullhet åt hennes val. Det här är något som de politiska partierna i Sverige, inte prioriterar. Politik för civilsamhället har visserligen utvecklats men då mest för roller på uppdrag av staten. Men hot mot ett oberoende civilsamhälle finns om man alltför mycket blir tjänsteutövare på uppdrag från staten och också av att överta normer och synsätt från marknaden. Att ta sådana hot på allvar borde vara en viktig uppgift för liberalis- men i Sverige.

Titlar vi på liberal opinionsbildning och politik i Sverige under senare år kan man notera att

fokus har varit på att utöka valmöjligheter. I någon mån på att verka mot låsande förankringar som förtryck i familj och sektor. Och knappast alls för att försöka skapa miljö för nya frigörande förankringar. Utan förankringar blir individens valmöjligheter utan mening. "No man is an island" är inbyggt i liberalismen.

Ingemund Hägg
Styrelseledamot Karl
Staafs fond

FRISINNAD TIDSHIFT
NR 4 2018

144

